

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף מה

(בעמוד הקודם)

משנה: **היה רחוק מבית הסקילה ארבע אמות:** כלומר כשהנידון הגיע למרחק של ד' אמות מבית הסקילה היו מפשיטים את בגדיו. (כפי שלמדנו לעיל שנאמר "וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אֶבֶן" דהיינו שצריך לסקול את גופו ממש ולא כשהוא לבוש בכסותו).

האיש מכסין אותו מלפניו: מכסים את ערוותו בחתיכת בגד.

גמרא: **האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו:** כלומר מכסים מעט ממנו מלפניו. ביאור נוסף: מכסים אותו בחתיכת בגד מלפניו.

ואשה שני פרקים בין מלפניה בין מלאחריה, מפני שכולה ערוה: שערוותה נראית משני הצדדים.

מאי טעמייהו דרבנן: טעמם של רבנן שאין האשה נסקלת ערומה, לפי שנאמר "וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה".

הגמ' מבררת:

מאי "אותו"? **אילימא אותו ולא אותה וכו':** אי אפשר לומר שכוונת הפסוק שסוקלים רק "אותו" (= את האיש) ולא "אותה" (= ולא את האשה), שהרי נאמר "וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא או אֶת הָאִשָּׁה הַהוּא... וּסְקַלְתָּם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ", נמצא שגם האשה נסקלת, אלא כוונת הפסוק שרק "אותו" סוקלים ערום ולא את האשה.

רבי יהודה אומר [הג' הנכונה - רבי יהודה] "אותו" בלא כסותו, לא שנא איש ולא שנא אשה: כלומר רבי יהודה יענה לרבנן ש"אותו" לא בא למעט אשה, אלא להורות לנו שסוקלים את הנידון ערום, וא"כ אין הבדל בין איש לאשה שהרי השווה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה, ולכן גם אשה נסקלת ערומה.

קושיא: **למימרא וכו':** וכי אתה בא לומר שרבנן חוששים שמא יתנו בה את עיניהם ויבואו להרהר בה ולכן היא נסקלת עם בגדים, ורבי יהודה לא חושש להרהר ולכן

היא נסקלת ערומה? [כלומר לולא הטעם של חשש הרהור, גם חכמים היו סוברים שצריך לסקול אותה ערומה כדי שתמות מהר ולא תצטער].

והא איפכא שמענא להו: והרי במשנה במס' סוטה למדנו להיפך - שהכהן אוחז בכגדיה של הסוטה כדי להפשיטה, ולא אכפת לנו אם הם נקרעו או נפרמו בשעה שמפשיטה, ולדעת רבי יהודה אם היה ליבה נאה לא היה מגלה אותו, כדי שלא יכשלו בהרהור. נמצא שלדעת רבי יהודה חוששים להרהור ולדעת רבנן לא חוששים להרהור.

תירוץ: אמר רבה: שם בסוטה הטעם שרבי יהודה חושש להרהור הוא שמא היא תצא זכאית (= שיתברר שלא זינתה), ופרחי כהונה (= הכהנים הצעירים) יהרהרו בה וירדפו אחריה כל ימיה, אבל כאן הרי הורגים אותה ולא שייך הטעם הזה.

וכי תימא אתי לאיתגרוי באחרנייתא: ואם תאמר שהם יבואו להרהר אחר נשים אחרות בגלל שראו את הנסקלת ערומה, הרי אמר רבה - קיבלתי מרבתי שאין יצר הרע שולט אלא במי שעניו רואות.

אמר רבא, דר' יהודה אדר' יהודה קשיא, דרבנן אדרבנן לא קשיא? כלומר מדוע תירצת רק את הסתירה בדברי רבי יהודה, וכי בדברי רבנן אין סתירה? (= שכאן הם חוששים להרהור ובסוטה לא).

אלא אמר רבא, דרבי יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנין: כמו שתירץ רבה.

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא: וגם על רבנן לא קשה, שהרי נאמר "וְהִשְׁבֵּתִי זָמָּה מִן הָאָרֶץ, וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָהּ כְּזַמְתְּכֶנָּה", דהיינו שהנשים יקחו מוסר מהסוטה. ולכן שם לגבי סוטה עלינו לביישה אפילו אם היא לא נטמאה, כיון שבכל מקרה היא התנהגה בפריצות בזה שהיא נסתרה עם מישהו אחר (= עצם זה שהיא נסתרה עם גבר זר זוהי פריצות, למרות שהיא לא זינתה עימו ממש), ולכן אם לא נבייש אותה בכך שלא אכפת לנו שבגדיה יקרעו, הרי שאם היא תצא זכאית ולא תמות לא יִסְרוּ הנשים, אבל כאן בסוגיה שלנו שהיא נסקלת ונהרגת, איל לך ייסור גדול מזה לנשים הרואות אותה, ולכן אין לנו סיבה לביישה ולסקולה ערומה, והטעם הוא לא משום הרהור.

וכ"ת ליעביד בה תרתי: ואם תאמר שנעשה בה את שניהם, דהיינו גם נסקול אותה וגם נבייש אותה בכך שהיא תיסקל ערומה.

תשובה: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: נאמר "וְאֶהְבֶּתְ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ", ועליך לברור לו מיתה יפה, ולכן לא מבזים אותה.

לימא דרב נחמן תנאי היא: האם נאמר שדברי רב נחמן תלויים במחלוקתם של רבנן ורבי יהודה, שלדעת רבנן בוררים לה מיתה יפה ולא סוקלים אותה ערומה כדי לא לבזות אותה כדברי רב נחמן, ולדעת רבי יהודה לא בוררים לה מיתה יפה וסוקלים אותה ערומה.

לא, זכולי עלמא אית להו דרב נחמן: באמת כולם סוברים את דברי רב נחמן, אלא שהם נחלקו מהי 'מיתה יפה', לדעת רבנן הביזיון יותר קשה לאדם מצער הגוף, ולכן עדיף לה להיסקל עם בגדים למרות שיהיה לה בגלל זה יותר צער הגוף, מאשר להתבזות ולהיסקל ערומה ולמות מהר יותר. ולדעת רבי יהודה צער הגוף יותר קשה לאדם מהביזיון, ולכן עדיף לה להיסקל ערומה ולמות מהר למרות שהיא מתבזה בכך.

משנה: בית הסקילה היה גבוה שתי קומות: כלומר פי שנים מגובהו של אדם רגיל, ומשם מפילים אותו לארץ.

אחד מן העדים דוחפו על מתניו: כלומר מאחוריו.

נהפך על לבו: ואם נפל ופניו לארץ, הופכו העד **על מתניו**, כדי שגבו יהיה לארץ, לפי שגנאי הוא לו שישכב כך ופניו לארץ.

ואם מת בה, יצא: ואם מת מהנפילה לבד, התקיימה בו מצוות סקילה.

ואם לאו: ואם הוא עדיין לא מת, העד **השני נוטל את האבן ונותנו על לבו**, כלומר משליכה בכח על לבו.

אם מת בה, יצא. ואם לאו, רגימתו בכל ישראל: שכל ישראל רוגמים אותו באבנים עד שימות.

גמרא: תנא: למדנו בתוספתא - העד היה מפיל אותו כשהוא עומד, נמצא שהוא נפל מגובה שלוש קומות (= 2 קומות של בית הסקילה + הקומה שלו).

קושיא: ומי בעינן כולי האי: וכי צריך כזה גובה בשביל להמית אותו? והרי למדנו במס' בבא קמא שכשם ששיעור בור להמית הוא שיהיה עמוק עשרה טפחים, כך כל חפירה שיעורה להמית בעומק עשרה טפחים, נמצא שדי בגובה עשרה טפחים כדי להמיתו, ומדוע צריך גובה שלוש קומות?

תירוץ: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: נאמר "וְאַהֲבַת לְרַעְיָהּ כְּמוֹךְ", ועליך לברור לו מיתה יפה, ולכן מפילים אותו מגובה שלוש קומות כדי שימות מהר.

קושיא: אי הכי ליגביה טפי: א"כ נפיל אותו ממקום יותר גבוה כדי שימות מהר יותר.

תירוץ: משום דמינוול: אם נפיל אותו ממקום גבוה יותר הרי שהוא מת מיתה מנוולת, שגופו מתפזר ואבריו מתפרקים וכריסו נבקעת.

*

למדנו במשנה - אחד מן העדים דוחפו:

נאמר בתורה לגבי האיסור לגעת בהר סיני במעמד הר סיני - "לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוּל יִסְקַל אוֹ יָרֵה יִיָּרֶה אִם בְּהִמָּה אִם אִישׁ לֹא יִחִיָּה בְּמִשְׁפַּח הַיֵּכָל הַמָּה יַעֲלוּ בְּהָרָה".

תנו רבנן: מניין שהנוגעים בהר סיני נידונו בדחייה, דהיינו בדחיפה מגובה? שנאמר "יָרֵה" שהוא לשון השלכה. ומניין שבסקילה דהיינו בהשלכת אבנים? שנאמר "סָקוּל". ומניין שאם דחפו אותו ולא מת צריך להשליך עליו אבנים? שנאמר "סָקוּל יִסְקַל אוֹ יָרֵה יִיָּרֶה", לרבות שעושים בו את שניהם. ומנין שאם מת בדחייה בלבד יצא? שנאמר "אִי יָרֵה יִיָּרֶה", "או" בא לחלק, דהיינו שלפעמים עושים בו רק אחד מהם. ומניין שגם לדורות כל חייבי סקילה צריכים דחייה? שנאמר "סָקוּל יִסְקַל אוֹ יָרֵה יִיָּרֶה" בלשון עתיד (= שהיה אפשר לכתוב "סקל סקל או ירה ירה", ונכתב בל' עתיד ללמדנו שגם לדורות כל חייבי סקילה צריכים דחייה).

*

למדנו במשנה - ואם לאו עד השני נוטל את האבן: אם הוא לא מת מהדחיפה שדחפו העד הראשון, העד השני נוטל את האבן וזורק עליו.

קושיא: נוטל? והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אבן היתה שם משוי שני בני אדם, נוטלה ונותנה על לבו אם מת בה יצא: האבן היתה כבידה והיו צריכים שני בני אדם להרים אותה, ואם כן איך עד אחד יכל להרים אותה?

וליסעמין וכו': ולדבריך המקשה, קשה מהברייתא עצמה שהבאת, איך עד אחד נוטלה? אלא התשובה היא שני העדים מרימים אותה ביחד, אבל רק אחד זורק אותה. כדי שהיא תיזרק בכח גדול, ואילו כששניים מחזיקים אותה ביחד קשה להם לכוין את כוחם ביחד לזרוק אותה בכח, כי אחד מפריע לשני.

למדנו במשנה - ואם לאו רגימתו כו': אם הוא לא מת מהאבן שזרק עליו העד, כל ישראל רוגמים אותו באבנים.

קושיא: והתניא מעולם לא שנה בה אדם: מעולם לא קרה שהנסקל לא מת מזריקת האבן בפעם הראשונה. **תירוץ:** מי קאמינא דעביד דאי מיצריך קאמינא: האם המשנה אמרה שכל ישראל צריכים לרגום אותו? היא רק אמרה שאם יצטרכו לכך הם יעשו זאת.

אמר מר אבן היתה כו' והתניא אחת אבן וכו': מדברי רבי שמעון בן אלעזר שהובאו למעלה, משמע שהיתה אבן אחת שתמיד השתמשו בה לסקילה. אך הרי צריך לקבור את הנסקל עם האבן הזאת!

לא צריכא דמתקני ומייתי אחריני חלופייהו: אין הכוונה שאותה האבן עצמה היתה שם, אלא בכל פעם לאחר הסקילה הכינו אבן חדשה שתהיה מוכנה לצורך הסקילה.

נקברין עמו: כך למדנו בכרייתא שצריך לקבור את האבן או הסייף וכדומה עם הנהרג. **קושיא:** והתניא אין נקברין עמו. **תירוץ:** אמר רב פפא מאי עמו עמו בתפיסתו: כלומר הם נקברים בארבע אמותיו אבל לא ממש עימו.

אמר שמואל נקטעה יד העדים פטור: הנאשם ממיתה. והטעם כי כתוב "יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו" העדים צריכים להרוג אותו (בדחיפה ובאבן) ראשונים. ואם אין לעד יד, הוא לא יכול לעשות זאת.

קושיא: אלא מעתה עדים גידמין דמעיקרא הכי נמי דפסילי: אם כן גם עדים גידמים שאין להם יד עוד קודם לכן, פסולים לעדות. ומדוע אמר שמואל שרק אם נקטעה יד העד לאחר שכבר העיד, החייב נפטר מהעונש. **תירוץ:** שאני התם דאמר קרא "יד העדים" שהיתה כבר: מהפסוק משמע שיד העדים שהיתה להם מתחילה היא זו שתהרוג את החייב מיתה. אבל אם לא היה להם יד מתחילה הם כשרים להעיד והחייב נהרג.

מיתיבי כל מקום שיעידוהו שנים וכו': בכל מקום שיבואו שני אנשים ויאמרו 'מעידים אנו על איש פלוני שדנו אותו בבית דין פלוני, ונגמר דינו להריגה, ופלוני ופלוני היו עדיו', הבית דין שבמקום ההוא הורגים את האיש. והרי שני העדים החדשים הורגים אותו, למרות שאין זו היד שהיתה לעדים הראשונים. מוכח שמה שכתוב בפסוק ש"יד העדים תהיה בו' אין זה מעכב אלא רק למצוה לכתחילה.

תרגמא שמואל בהן הן עדיו: המשנה שם מתכוונת שהעדים עצמם באו למקום השני והעידו על הנאשם שנגמר דינו ושהם היו העדים שלו.

קושיא: ומי בעינן קרא כדכתיבי? והתניא "מות יומת המכה רוצח הוא" אין לי אלא וכו': אם היה כתוב רק לשון אחד של מיתה ("יומת המכה"), היינו חושבים שחייבים דוקא להרוג אותו בסוג המיתה שמגיעה לו ככתוב בתורה והיינו בסייף. ומריבוי המילה "מות יומת" לומדים שאם אי אפשר להרוג אותו בסייף הורגים אותו בכל מיתה שהיא.

מוכח שלא חייבים לקיים את הפסוק כמו שהוא כתוב בדיוק (כשאין ברירה)! וקשה על שמואל.

תירוץ: שאני התם דאמר קרא "מות יומת": ואם כן יש שם ריבוי מיוחד. מה שאין כן לגבי "יד העדים" שאין ריבוי מיוחד חייבים דוקא שהעדים יהרגו אותו בידם שהיתה להם מתחילה.

קושיא: וליגמר מיניה: מדוע לא נלמד מרוצח ליד העדים? **תירוץ:** משום דהוה רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד: שניהם כתובים באותו פסוק, ובשניהם התורה חידשה (מריבוי מילים) שאם לא ניתן לעשות ככתוב בפסוק בדיוק, יש לעשות זאת גם באופן אחר (ויתבאר להלן).

והדין הוא ששני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין. משום שהתורה לא היתה צריכה לכתוב בכתוב השני שוב פעם שאם לא ניתן לעשות ככתוב במדויק יש לעשות גם באופן אחר. ומכך שחזרה התורה וכתבה זאת שוב, אנו לומדים שדוקא במקומות שהיא פירטה יש לעשות גם באופן אחר, ולא במקום אחר. ולכן לא ניתן ללמוד משם ליד העדים.

שני הכתובים הבאים כאחד הם "מות יומת המכה רצח הוא, גאל הדם ימית אֶת הַרְצֵחַ כְּפָגְעוּ בו". והגמרא מבארת את הכתובים.

גואל הדם מאי היא? דתניא "גואל הדם ימית את הרוצח" מצוה בגואל הדם וכו': מהריבוי של המילים "כפגעו בו" לומדים שאם אין לנרצח בשגגה 'גואל הדם', בית דין מעמידים אדם אחר שיהיה גואל הדם שלו.

אי"ל מר קשישא בריה דרב חסדא ... והתנן היה אחד מהן גידם: אם האבא או האמא של בן סורר ומורה היה גידם או אילם או חוגר או סומא או חרש, בנם אינו

נעשה 'בן סורר ומורה'. שנאמר "וּתְפֹשׂוּ בּוֹ אֲבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מִקְמוֹ : וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמְרֵה אֵינָנוּ שְׁמַע בְּקִלְנוּ זוּלָּל וְסָבָא". המשנה דורשת את הפסוק ולומדת ממנו את הנ"ל.

לכאורה מוכח שחייב להיות המקרה כמו שכתוב בפסוק בדיוק!

דחייה: לא, שאני התם זכוליה קרא יתירא הוא: כל הפסוק שם מיותר, ולכן לומדים ממנו את הנ"ל. כי אין צורך לכתוב את כל הסיפור הזה, והיה מספיק לכתוב 'והוציאוהו אל שער העיר ההיא וסקלוהו' כמו שכתוב בכל שאר המקרים של חייבי מיתה.

ת"ש אין לה רחוב: בעיר הנדחה כתוב "וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תּוֹף רְחֹבָהּ". נחלקו התנאים מה הדין אם אין לעיר הזו 'רחוב'?

עד כאן לא פליגי: כל המחלוקת שלהם היא רק האם 'רחובה' הכוונה הרחוב שהיה לה קודם לכן, או גם 'רחובה' שעושים לה עכשיו. אבל לכו"ע הכתוב בפסוק בדיוק מעכב, כי אחרת אין שום בעיה אם אין לה רחוב!

תנאי היא: אכן זו מחלוקת תנאים. וכפי שמצאנו לגבי מצורע, שבסדר טהרתו צריך הכהן לתת מדם האשם על כמה מאבריו, ככתוב "וְלָקַח הַכֹּהֵן מְדַם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּף אֶזְנוֹ הַמַּטְהֵר הַיְמָנִית וְעַל בִּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בִּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית". נחלקו התנאים מה הדין אם אין למצורע את האיברים הללו?

לדעת ת"ק צריך לעשות את הכתוב בפסוק בדיוק, אבל לדעת רבי אליעזר ורבי שמעון אין זה מעכב.

משנה: המגדף = 'מברך' את ה' (בלשון 'סגי נהור').

אמרו לו שמונים נשים תלה ואין דנין שנים ביום אחד: כלומר הרי לא דנים שני אנשים ביום אחד באותו בית דין, כדי שיוכלו למצוא זכות לכל אחד ואחד. ואם כן איך שמעון בן שטח הרג 80 מכשפות ביום אחד? אלא שמעון בן שטח עשה משהו מיוחד, בגלל שבנות ישראל היו פרוצות בכשפים והוא רצה לעצור את הדבר. הוא חשש שקרובי המכשפות יצליחו להצילם מהדין, ולכן דן את כולם ביום אחד. וזו גם הסיבה שהוא תלה אותם למרות שלא תולים נשים, וזאת כדי לפרסם את הדבר.